

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

Izhaja vsakega 10. in 25. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasa je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Ali ima občinsko predstojništvo (občinski kazenski senat) pravico kaznovati na podlagi § 11 cesarske naredbe z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96?

Náša županstva bode gotovo zanimal slučaj, ki se je pripetil na Češkem, kjer je višja inštanca neoporečno priznala županstvu (občinskemu kazenskemu senatu) v občini trga Rochlice kazensko pravico. Ne dvomimo, da se marsikateri občinski odbor naših slovenskih občin ne zaveda teh svojih pravic, ker jih ne pozna, zato gotovo ustrezemo vsem, da omenjeni slučaj raztolmačimo; — na koncu pa bomo dodali besedilo v naslovu omenjenega § 11 navedene cesarske naredbe.

Na podlagi policijske ovadbe je obsodil občinski kazenski senat tržke občine Rochlice tovarniškega delavca F. G. iz N. zaradi kaljenja miru pri neki gledališki predstavi na podlagi § 11 cesarske naredbe z dne 20. aprila 1854, drž. kaz. zak. št. 96 v denarno kazen 4 K, ki naj se izpremeni v 10 urni kazenski zapor v slučaju, da ne bi mogel plačati denarne globe.

Ko je postala ta obsodba pravomočna, prosilo je županstvo vsled tega, ker je obsojeni tovarniški delavec F. G. bival v drugi občini, — pristojno c. kr. okrajno glavarstvo v Reichenbergu, naj to odredi, da se izterja denarna globa prisilnim potom. — Nato je prejelo županstvo kot rešitev na svojo prošnjo sledeči odlok:

„Rešujoč prošnjo županstva v R., da bi se prisilnim potom izterjala denarna globa v znesku 4 K, ki jo je naložilo županstvo z odredbo z dne 6. aprila t. l., št. 932 zaradi prestopka § 11 cesarske naredbe z dne 2. aprila 1854, št. 96 državnega zakona, — storjenega s tem, da je obsojenec pri gledališki predstavi

dne 4. marca s svojim obnašanjem kalil javni red, — razveljavlja se uradnim potom naložena globa. To se vtemeljuje s tem, da v § 14 omenjene cesarske naredbe določena kazenska pravica v smislu v § 1 določene oblasti ne pristojata županstvu, ampak politični oblasti, oziroma policijski oblasti. — Kazenski senat tržke občine v R. toraj ni bil upravičen izreči že omenjene kazni.

Obenem pa se kaznuje F. G. na podlagi dokazanega dejstva zaradi prestopka kaljenja miru na podlagi § 11 navedene cesarske naredbe z denarno globo v znesku 5 K v korist ubožnega zaklada tržke občine R. — oziroma v slučaju neizterljivosti z 12 urnim zaporom.“

Županstvo pa se je proti temu odloku pritožilo na c. kr. namestništvo. — V tej pritožbi se je sklicevalo županstvo zlasti na to, da ima občinski kazenski senat pravico kaznovati tudi na podlagi odloka državnega ministrstva z dne 21. marca 1865, št. 2272 — in sicer vse prestopke v smislu § 11 večkrat omenjene cesarske naredbe.

Nato je došel županstvu sledeči odlok c. kr. namestništva (potom c. kr. okr. glavarstva):

„Z odlokom z dne 26. aprila t. l., št. 108.276 je c. kr. namestništvo vloženi priziv občine trga R. kot nedopusten sicer zavrnilo, to pa vsled tega, ker občina kot podrejena kazenska oblast sploh ni bila upravičena za to pritožbo. — Obenem pa je c. kr. namestništvo uradnim potom razveljavilo v začetku navedeni tuuradni odlok (c. kr. okrajnega glavarstva Reichenberg) — in priznalo naloženo kazen občinskega kazenskega senata v R. z dne 6. aprila št. 932 kot upravičeno in pravomočno, ker spada v § 11 navedene cesarske naredbe omenjeni prestopki — kot v tem slučaju — v delokrog okrajne policije dotične občine, in pa kernito kaljenje miru tako, ki bi spadalo pod določila kazenskega zakona ali pa ki bi imelo

kak demonstrativen značaj proti vladi. — Takiprestopki so izključno lokalnopolicijskega pomena in je zato potrebno, da lokalna oblast neposredno poseže vmes, — spadajo torej v smislu odloka državnega ministrstva z dne 20. marca 1865, št. 2272 pod kazensko kompetenco občine.“

Iz navedenega je toraj razvidno, da je c. kr. namestništvo odločilo, da imajo občinski kazenski senati pravico kaznovati na podlagi § 11 cesarske naredbe z dne 20. aprila 1854, št. 96 drž. zak. vse one prestopke, ki spadajo edino le v lokalno-policijski delokrog občin.

Ta pravica se razteza toraj na vsa ona kaljenja miru, ki se zgode na javnih shodih in zborovanjih in se store na ta način, da ima krajevna policijska oblast vzrok smatrati jih kot policijskim določbam protivna. — Sem spadajo torej nadalje vsi kraji, kjer se shaja večje število občinstva, kraji (dvorane) za predavanja, gledališča, plesne dvorane, gostilne, kavarne itd. — Vse prestopke proti kaljenju miru, ki se zgode na teh krajih, ima torej pravico kaznovati županstvo oziroma občinski kazenski senat. — Ta oblast ima še nadalje tudi za vse slučaje prestopkov, ki se zgode na železnicah, parnikih, poštnih vozovih itd., sploh povsod ondi, kjer se kali red in javna nramnost, kjer se na katerikoli način moti zabava občinstva in s tem daje povod kakoršnemkoli razburjenju ali nevolji občinstva.

Našim občinam toplo priporočamo, naj pazno prečitajo ta naš današnji sestavek in v njem navedene naredbe in odloke, seveda pa tudi vporablajo pristojecho zakonito pravico. — Saj vemo, da bi bilo to doslej že neštevilnokrat neobhodno potrebno; — no, za bodoče pa so županstva zavarovana ravno z naredbo c. kr. namestništva, o kateri smo pisali v tem članku. — Ta naredba pa je važna tudi vsled tega, ker potrjuje, da je še vedno v veljavi odlok državnega ministrstva z dne 21. marca 1865, št. 2272, ki priznava to kazensko pravico občinskim senatom na podlagi besedila večkrat omenjenega § 11, ki se v prevodu glasi približno takole:

„Vsak, policijskim odredbam nasprotujoč nastop na javnih zbirališčih, osobito v dvorinah za predavanja, gledališčih, plesnih dvorinah, gostilnah, kavarnah itd., pa tudi na železnicah, parnikih, poštnih vozovih itd., s katerim nastopom se kali red in dostojnost, moti zabava občinstva ali sploh daje povod nevolji; — vsako demonstrativno dejanje, s katerim bi se izražala nevolja proti vladi, ali če bi se o njenih odredbah prezirljivo izražalo, — kaznuje se — s pridržkom morebitnega kazenskega postopanja — z redovno denarno globo v znesku od enega do sto (1—100) gld., ali pa s šesturnim do 24 dnevnim zaporom, in sicer oboje kazni z ozirom na okolnost, katera se zdi primerna ali vspešnejša.

(Prvotno določena je bila tudi telesna kazen, ki pa se je odpravila na podlagi § 1 in 2 zakona z dne 15. novembra 1867, št. 131 drž. zak.)

Pri vpoštevanju glede odmerjenja kazni se mora uvaževati temeljno pravilo, da kazen ne more biti nikdar višja, kakor najnižja stopinja kazni, ki bi se odmerila po splošnem kazenskem zakonu, če bi dotično kaznjivo dejanje imelo značaj pregreška ali prestopka v smislu kazenskega zakonika.“

§ 1 cesarske naredbe z dne 20. aprila 1854, št. 96 drž. zak. pa se glasi:

„Vse naredbe, ukrepi in odloki, ki jih izdajajo deželne politične in policijske oblasti v okviru lastnega uradnega delokroga, bodisi neposredno ali pa po naročilu višjih oblasti, izvršujejo se s pripomočjo pristojecih jim postavnih sredstev.“

Fr. Kr.

Poučne drobtine.

O prisilnih delavnicah.

Z odgonom dosežejo razne občine edino le to, da se iznebijo njim neljubih in po navadi škodljivih oseb. S tem da se jih odžene, se jih pa spravi le iz občine v občino, ali z rame na ramo. Zboljšajo se razmere v splošnem ne, ker nekaterim delomrznim ljudem ni prav nič neprijetnega, če se jih po odgonu spravi v domačo občino. Vsaj ta čas jim ni treba delati, a so vendar z vsem potrebnim preskrbljeni. Da se temu odpomore, so se že začetkom minolega stoletja napravile skoraj po vseh deželnih glavnih mestih prisilne delavnice, kamor se spravljajo delomrzni ljudje. S primernimi sredstvi se jih po teh zavodih sili in privadi k delu.

Prisilne delavnice so pravzaprav državni zavodi, ker ima država kot taka največji upliv na to, kedo se daje v prisilne delavnice in pa način notranje uredbe in uprave. Po zakonu od 24. maja 1885 št. 89 in 90 drž. zak. se mora v državi ustanoviti primerno število prisilnih delavnic. V ta namen se sme več kronovin združiti, da sezidajo skupne prisilne delavnice, v koje se morajo sprejemati avstrijski državljani ne glede na to, v katero kronovino so pristojni. Seveda ima vsaka dežela za svojega deželana plačevati zavodu oskrbovalne stroške. K stroškom naprave in vzdrževanja prisilnih delavnic pa prispeva država s primernim zneskom.

Sprejeti se sme v prisilno delavnico samo taka oseba, o koji je sodišče izreklo, da se jo sme izročiti v tak zavod. Nihče torej ne more iz lastne volje ali po volji svojih starišev, varuhov ali sorodnikov priti v prisilno delavnico, ampak samo tisti, ki je bil pri sodišču v to kazenskim potom obsojen. Sodba na oddajo v prisilno delavnico se pa sme izreči samo tedaj, če je bil kedo obsojen zaradi postopanja, prosjačenja ali nečiste obrti. Zaradi drugih kaznjivih dejanj se ne more nikogar oddati v prisilno delavnico.

S tem, da izreče sodišče s kazensko sodbo, da se sme koga oddati v prisilno delavnico, pa še ni do-

ločeno, da bi dotičnik moral v resnici vanjo. O tem, ali se ga res odda v prisilno delavnico ali ne, ima razsojati na podlagi sodnega izreka še posebna komisija pri deželni politični oblasti (deželni vladi ozir. namestništvu). V tej komisiji je tudi en član deželnega odbora.

Prezreti se ne sme, da prisilne delavnice niso kazenski ampak izboljševalni zavodi, ker njih namen ni kaznovati, ampak samo privaditi k delu in s tem poboljševati.

O cerkvenem patronatu.

Vsebina vseh pravic in dolžnosti, ki pristojne posamezni osebi do kake cerkvene službe zato, ker so cerkev ali cerkveno službo ustanovili se imenuje patronat.

Pod besedo „ustanovili“ se razume lahko troje: podaritev zemljišča, sezidanje cerkve, podaritev potrebnega denarja za vzdrževanje.

Patron je že tisti, ki samo eno izmed tega trojega da. Seveda dotičnik ni vedno izključen ali edini patron, ker zlasti pri cerkvah je treba redno vsega trojega: zemljišča, sezidanja in denarja za vzdrževanje.

V tem slučaju je za eno cerkev lahko več patronov.

Pri cerkvenih službah pa zadostuje mnogokrat samo eno na pr. za ustanovitev kaplanije ali kanonikata zadostuje že založitev za vzdrževanje kaplana ozir. kanonika potrebnega denarja.

Pravice patrona so sledeče:

1. sme sodelovati pri oddaji cerkvene službe; to sodelovanje je različno: ali ima patron izmed več prosilcev za cerkveno službo določiti osebo, kateri potem cerkvena oblast službo odda; ta pravica se imenuje **p r e z e n t a c i j s k a p r a v i c a**; ali pa ima patron pravico onega, ki je za cerkveno službo izvoljen, potrditi ali zavrniti.

2. nadzorstvo nad upravljanjem cerkvenega premoženja in nad opravljanjem ustanovnih maš;

3. več častnih pravic v cerkvi na pr. vzvišen prostor, da se ga med slovesnimi mašami s kadihom pokadi, poljub miru pri slovesni maši, da sme iti pri procesijah takoj za Najsvetejšim, da sme imeti v cerkvi na primernem prostoru obešen svoj družinski grb, da se ga posebej spominja pri cerkvenih molitvah, da cerkev ob smrti patrona in njegovih najbližjih sorodnikov žaluje i. t. d.

4. pravica zahtevati, da se mu da v slučaju potrebe, ki je ni sam zakrivil, primerne alimentacijske prispevke (podpore), če in kolikor to dopušča cerkveno premoženje.

Na drugi strani pa ima patron tudi veliko dolžnost, da namreč za vzdrževanje in popraviljanje cerkve skrbi, če cerkev sama nima več dovolj lastnih dohodkov. Patron izgubi svoje patronske pravice, če te svoje dolžnosti ne izpolnjuje.

O poslanikih.

Poslaniki so osebe, ki jih pošilja država k državi kot svoje pooblaščenke bodisi zato da opravijo kak jim naročen posel pri drugi državi, bodisi da zastopajo stalno svojo državo pri drugi. Pod besedo poslaniki se razumejo po navadi stalni poslaniki, kajti oni, ki se jih pošlje, da opravijo kak poseben državni posel se imenujejo izredni, posebni ali specijalni poslaniki.

Po velikosti ali ugledu, ki ga ima kaka država, se razdelijo poslaniki v tri vrste:

1. pravi poslaniki (francoski: ambassadeur; nemški: Botschafter) te imajo samo velevlasti ali svetovne države; v isto vrsto s temi poslaniki držav spadajo tudi papeževi poslaniki, čeravno papež nima več svoje države; imenujejo pa se ti papeževi poslaniki nunciji ali legati;

2. poslaniki v ožjem pomenu besede (francoski: envoyés extraordinaires et ministres plenipotentiaires; nemški: Gesandte); te vrste poslanike imajo srednje velike države; papeževi poslaniki te vrste se imenujejo internunciji;

3. poslovni upravitelji (francoski: chargés d'affaires; nemški: Geschäftsträger).

Nekatere države pa imajo poleg teh treh vrst še neko četrto vrsto namreč takozvane ministrske residente. Po svojem dostojanstvu spadajo ministrski residente pred poslovne upravitelje.

V pojasnilo povemo, da velja v mednarodnem pravu pravilo, da pošlje vsaka država k drugi vedno poslanika istega razreda. Tako na pr. pošlje papež v Avstrijo pravega nuncija, zato mora Avstrija poslati na papežev dvor kot svojega zastopnika pravega poslanika (prve vrste). Kamor pošlje Avstrija ministrskega residenta, od tam ji dopošlje dotična država tudi ministrskega residenta. Seveda male države nimajo pravih poslanikov, ampak po večini samo ministrske residente in poslovne upravitelje.

V prihodnje bomo po možnosti prinesli razne zanimivosti iz mednarodnega prava zlasti iz poslaniškega ceremonijela.

Vprašanja in odgovori

311. G o s p o d J. L. v S.

V p r a š a n j e: Pri nas stopi voda ob času deževja iz struge in poplavi sosednja zemljišča. V jarkih, ki so po njivah, pusti mnogo rib, koje posestniki sami polove. Ali smejo lastniki teh jarkov dotične ribe poloviti, ali sme to storiti samo ribolovski najemnik?

O d g o v o r:

Ribji lov je lastnikom zemljišča dopuščen samo v takozvanih umetnih vodah. Da pa voda, ki se nabira iz javne reke ali potoka ob času povodnji po zasebnih jarkih, ni umetna voda, se vidi tudi iz druge zakonite določbe, ki priznava kot umetno vodo redno samo ono, ki se nabira od padavin (dežja, snega itd.).

Potemtakem sme po jarkih ribe poloviti samo ribolovski najemnik. Če bi se dovolilo posestnikom, da sami

te ribe polovijo, potem bi bilo kmalu precej takih jarkov ob vodi, tako da bi nazadnje posestniki obvodnih zemljišč dobili več rib kot pa najemnik.

312. G o s p o d F r. Z. na P.

V p r a š a n j e: Ima-li župnik kot tak t. j. vsled svoje službe volilno pravico v občini, ki spada sicer pod njegovo župnijo, a je izven njegove domače občine?

O d g o v o r:

Župnik ima ne glede na davek volilno pravico vsled svoje službe le v oni občini, v kateri ima svoj uradni sedež t. j. kjer je župna cerkev z župniščem. V občini, ki je sicer pri njem vfarana, a on nima v njej svojega uradnega sedeža, ima samo volilno pravico na podlagi davkov.

Ta naš odgovor izhaja iz določbe vseh volilnih redov, ki pravi, da imajo ne glede na davek privilegovano volilno pravico samo »občinci«. Občinec pa je župnik samo tam, kjer je uradno nastavljen. Sodbe upravnega sodišča pa pravijo, da je to tam, kjer je sedež urada.

313. Ž u p a n s t v o B.

V p r a š a n j e: Tukajšnja občina je bila prisiljena od c. kr. okrajnega glavarstva, da razdeli lovsko zakupnino. V to svrhu je županstvo sestavilo imenik upravičenih posestnikov s pripisom velikosti posestva, po katerem se lov izvršuje. Poleg zaznamka velikosti posestva je bil vpisan tudi znesek, ki ga vsak upravičenec iz zakupnine dobi.

Dne 16. junija t. l. je izdalo županstvo oklice na več občin, kjer bivajo posestniki, ki imajo v naši občini tudi svoja posestva. V teh oklicih je bilo naznanjeno, da leži zapisnik o razdelitvi lovske zakupnine v občinski pisarni skozi 4 tedne vsakomur na vpogled in da se po preteku tega časa na pritožbe ne bo več oziralo.

Po preteku tega 4tedenskega roka je županstvo izdalo drugi oklic, da se bodo izplačevali deleži lovske zakupnine posameznim zemljiškim posestnikom vsaki dan skozi ves mesec avgust t. l. ob uradnih urah s pristavkom, da z a p a d e j o d e l e ž i, k i n e b o d o v z d i g n j e n i v r e č e n e m r o k u, v k o r i s t o b č i n s k e b l a g a j n e.

Ta zadnji oklic je bil objavljen dne 28. julija t. l.

Ker je odmerjeni rok že potekel, nekateri posestniki pa vendar še niso vzdignili svojih deležev, prosimo pojasnila, če je bilo dosedanje postopanje županstva pravilno in če sme nevzdignjene deleže izročiti občinski blagajni?

O d g o v o r:

Celo postopanje do zadnjega oklica je popolnoma pravilno. Po našem mnenju je pa v zadnjem oklicu pristavek, da nevzdignjeni deleži pripadejo občinski blagajni, nezakonit. Delež lovske zakupnine je zasebna last posameznih posestnikov in ga jim ne more nihče vzeti, če ga pravočasno ne vzdignejo. Če so z vzdigom v zamudi, tedaj sme županstvo samo one pravice izvajati, ki mu pristojne po občnem državljskem zakoniku. Najprej naj pošlje dotične deleže upravičencem po pošti. Seveda se odštejejo stroški pošiljanja. Če bi potem posestnik se branil denar sprejeti ali če pošta upravičenca ne bi našla, tedaj naj županstvo delež pri sodišču na stroške zamudnega posestnika položi (deponira) v sodno varstvo.

314. Ž u p a n s t v o B.

V p r a š a n j e: Tukaj v vasi sta sosed a orala svoji njivi, ležeči druga tik druge, in je pri oranju živina enega sosed a prehodila svet drugega najmanj v širjavi pol metra. Sedaj namerava en sosed kos njive ograditi za vrt. Sme-li postaviti ograjo do kraja svoje njive, ali mora pustiti kacega pol metra v širjavi, kar njegov sosed pri oranju rabi?

O d g o v o r:

Kot osnovno načelo Vam veljaj, da sme vsakdo s svojo lastnino prosto gospodariti. Na sosed a se mu je samo toliko ozirati, v kolikor je le-ta pridobil kako pravico na njegov svet.

V vašem slučaju posestnik, ki hoče napraviti iz njive vrt, ne bi smel ograje tik do meje postaviti le tedaj, če bi njegov sosed imel takozvano servituto zvrčanja ali zganjanja pri oranju. Servituto si je pa sosed lahko pridobil na dvojen način: 1. ali na podlagi dogovora; 2. ali pa na podlagi priposestevanja.

Servituta iz dogovora bi bila pridobljena, če sta si sosed a vzajemno obljubila, da bosta puščala drug drugega pri oranju čez svoje živine zganjati. Mogoče je tudi, da so se že njuni predniki tako dogovorili. Ta dogovor pa mora dotičnik, ki se nanj sklicuje dokazati. Obvezen je tak dogovor posestniških prednikov le tedaj, če sta oba Vaša sosed a svoja posestva ozir. zemljo, za katero se gre podedovala; če pa je eden od njiju posestvo med živimi od staršev ali od koga drugega prevzel, drugi pa podedoval, tedaj tak dogovor za naslednike ni sam na sebi obvezen.

315. G o s p o d M. I. v B.

V p r a š a n j e: M. P. je bil po § 411 kaz. zak. kaznovan, ker je sosed o z grabljami pretepel ravno ob času, ko se je razpisala volitev. Ali bo smel pri volitvah glasovati zase in za svojo ženo, ki je tudi volilka?

O d g o v o r:

Da! Prestopek lahke telesne poškodbe po § 411 kaz. zak. je malenkosten in ni nikjer v zakonu rečeno, da bi izgubil volilno pravico tisti, ki je po tem paragrafu kaznovan.

Volilna pravica je odvzeta redoma samo tistim, ki so bili zaradi kakega prestopka iz lakomnosti obsojeni. Taki prestopki so tatvina, goljufija, poneverjenje itd. Pretepa se pa vendar ne iz lakomnosti!

316. G o s p o d I. M. v B.

V p r a š a n j e: Ali sme mož za ženo pri občinskih volitvah glasovati brez pooblastila? Ali sme oddati svoj glas, potem glas žene in konečno še glas kake tretje osebe, ki mu je dala pooblastilo?

O d g o v o r:

Mož je postavni zastopnik svoje žene, zato ne rabi pooblastila pri volitvi. Pooblasti ga v glasovanje že zakon sam.

Ker sme vsakdo z enim pooblastilom voliti in ker voli mož za ženo brez pooblastila, sledi iz tega, da sme oddati mož poleg svojega in ženinega glasu tudi tretji glas kot pooblaščenec.

317. Ž u p a n s t v o T.

V p r a š a n j e: Skupni davek vseh občinskih davkoplačevalcev znaša 10.024 K. Med temi davkoplačevalci je ogrski državlj an s predpisanim davkom 684 K. Kako se preračuni tretjina za sestavo volečih razdelkov (volilnih razredov)? Ali se prišteje davek ogrskega državljan a k skupnemu davku ali ne?

O d g o v o r:

Držite se strogo zakona, ki Vam vелеva, da napravite najprej prvotni imenik, kamor sprejmete po višini plačanega davka vse volilce. Ker pa ogrski državlj an ni volilec, ga ne sprejmete v prvotni imenik. Tretjina za voleče razdelke pa se preračuni na podlagi prvotnega imenika. Davek ogrskega državljan a torej tukaj ne pride prav nič v poštev.

318. Ž u p a n s t v o T.

V p r a š a n j e: Honoracijorji v našem kraju plačujejo od svojih dohodkov davek. Zlasti so to duhovščina in učitelji. Ker se jih mora sprejeti ne glede na nji-

hov davek v prvi voleči razred, vprašamo, ali se naj tudi njim pri sestavi imenikov pripiše njihov davek?

Odgovor:

§ 12 kranjskega volilnega reda pravi, da se je pri sestavi prvotnega imenika držati posebnega reda. Najprej se namreč vpišejo častni občani, za njimi honoracijorji (osebe, imenovane v § 1, odst. 2 volilnega reda). Pri honoracijorjih zahteva zakon izrecno, da se k njihovim imenom pripiše davek, ki ga plačujejo.

Ker se mora po izrecni zahtevi zakona pripisati davek k prvotnemu imeniku, velja isto tudi za imenike volečih razdelkov.

319. Županstvo T.

Vprašanje: Kedaj se more oglašiti virilist, da voli župana?

Odgovor:

Virilisti se lahko oglasijo takoj po izvolitvi odbora, da vstopijo kot virilisti. Oglasiti se imajo pri županu ali pri njegovem namestniku — seveda pri starem županu, ker isti županuje, dokler ne nastopi novoizvoljeni po zaprsegi svoje službe.

Če občina ne bi imela župana, tedaj se je zglašiti pri komisarju, ki županske posle vodi.

320. Županstvo T.

Vprašanje: Od kedaj je odločba upravnega sodišča, da so tudi stalne učiteljice na Kranjskem volilke prvega razreda ne glede na davek?

Odgovor:

Upravno sodišče je s sodbo od 6. julija 1904, št. 7353 odločilo, da imajo stalno nameščene učiteljice ne glede na davek volilno pravico v prvem razredu.

321. Županstvo T.

Vprašanje: V prvi volilni razred bi morali po višini davka sprejeti glasom izkaza davčnega urada tudi gospoda S. J., ki je pa pred nekaj meseci umrl. Ali ga lahko izpustimo? Ali vpišemo njegovo zapuščino?

Odgovor:

Vpišite gospoda S. J., kakor ste dobili izkaz od davčnega urada. Na ta izkaz ste vezani. Ni dopustno vpisovati zapuščine kot volilke, razven če je na davčnem izkazu tudi zapuščina kot davkoplačevalka zapisana.

322. Županstvo Š.

Vprašanje: Kakšne pravice ima občina pri določitvi dimnikarskega tarifa?

Odgovor:

O tem vprašanju smo v zadnjih številkah že parkrat razpravljali. Nakažemo Vas na dotične odgovore. Pojasnimo le še: 1. da mora po § 8 kranjskega požarno-policijskega reda vsak občinski odbor vsaj z enim dimnikarjem se pogoditi o tarifi za njegovo delo; 2. če se ne more z lepa pogoditi ozir. če zahteva dimnikar previsoke cene, naj se občinski odbor obrne na deželno politično oblast s prošnjo, da določi dimnikarju maksimalni tarif v zmislu § 51 obrtnega reda.

323. Županstvo N.

Vprašanje: Ali sme občina dati dovoljenje za nakup strupov?

Odgovor:

Ne! Tako dovoljenje sme dati samo politična oblast prve stopinje t. j. okrajno glavarstvo, a se mora še to držati posebnih predpisov. Obrtniki, ki imajo v svoji stroki opraviti s strupi, dobijo tako dovoljenje brez težave. Vsakdo drugi pa se mora obrniti najprej na okrajnega zdravnika in še-le potem, ko je dal ta svoje mnenje, sme dati okrajno glavarstvo licenco za dobivanje strupov. Lekarnarjem in drogeristom je strogo prepovedano, dajati strupe drugim osebam, kakor zdravnikom ali pa onim, ki imajo za to licenco.

324. Gospod X. na R.

Vprašanje: Pri nas smo se dogovorili, da bo šel gospod I. M. ter prevzel v imenu večje družbe lov občine C. v zakup. Gospod I. M. je sicer prevzel lov v zakup, toda o vstopu nas družih sedaj noče ničesar vedeti. Kaj nam je storiti, da pridemo do svoje pravice?

Odgovor:

Ker je dopustno, da prevzemajo tudi cele lovske družbe občinske love v zakup, nam je popolnoma neumljivo, zakaj ste poslali samo enega gospoda, da je prevzel lov na svoje ime. Če se je pa to že zgodilo, Vam bo težko kaj opraviti zoper »poštenega« gospoda I. M. — Naznanite celo stvar okrajnemu glavarstvu, morda isto poseže kaj vmes in odredi novo dražbo love. Za ta slučaj, če se namreč dražba še enkrat razpiše, pa naznanite okrajnemu glavarstvu celo lovsko družbo in ji predložite tudi pogodbo, ki ste jo sklenili o pravicah in dolžnostih posameznih lovskih družabnikov. Če okrajno glavarstvo ne bo hotelo cele stvari vrediti, potem ste brez moči proti gospodu I. M.

Tudi pri sodišču ne boste mogli začeti s kako odškodninsko tožbo ali s tožbo na držanje pogodbe, ker je taka pogodba, kakoršno ste sklenili protizakonita. Protizakonitimi pogodbam pa sodišče odreka svojo pomoč — Nedopustno je namreč, da bi eden izdražbal lov na svoje ime, drugi pa bi mu pristopili po dražbi kot tihi družabniki. Politična oblast mora natančno vedeti za lovske udeležnike, ki se ji pa na ta način prikrijejo.

325. Gospod M. E. v V.

Vprašanje: Katera sodba upravnega sodišča odreka začasnim učiteljicam občinsko volilno pravico? Ali sme voliti začasna voditeljica šole?

Odgovor:

Občinsko volilno pravico odreka začasnim učiteljem in učiteljicam zakon sam in ne kaka sodba upravnega sodišča. § 1, črka f kranjskega občinskega volilnega reda pripušča namreč kot privilegovane volilce samo predstojnike in načelnike šol in pa višje učitelje. Da se pa začasnih učiteljskih oseb ne more šteti med nadučitelje ali višje učitelje, je jasno. Kam bi potem uvrstili prave definitivne učitelje? Začasna voditeljica šole je po našem mnenju volilka, če je kot učiteljica definitivna. Kolikor nam znano, se vodstvo šol tudi začasno prepušča samo stalno nameščenim učiteljicam.

326. Županstvo Č. (Goriško).

Vprašanje: Zaradi suše in slabe letine za seno morajo tukajšnji posestniki svojo govejo živino prodajati po skrajno nizkih cenah. Kedor je v minoleim letu kupil živinče za 240 do 260 K, je mora letos prodati za 160 do 180 K. Tukajšnji mesar pa kljub tej nizki ceni živali prodaja meso še vedno po stari ceni, ki jo je določil, ko je bila živina najdražja. Ali je županstvo upravičeno, mesarju zaukazati, da zaradi znižanih živinskih cen tudi ceno mesa primerno zniža?

Odgovor:

Te pravice županstvo nima. Pač pa pravi odločba ministrstva notranjih stvari od 23. marca 1885, št. 2891: Določitev cene mesu ne spada v lastno področje občine. Vendar sme vrediti mesne cene obrtna oblast v zmislu § 51, zakona od 15. marca 1883, št. 39 drž. zak. pod tam določenimi pogoji.

§ 51 tega zakona (obrnega reda) pa pravi, da se smejo določiti za stvari vsakdanje potrebe, kamor spada tudi meso, maksimalni tarifi t. j. najvišje cene, ki jih sme kdo pobirati za prodano blago, ki tvori predmet vsakdanje potrebe. Tak maksimalni tarif sme izdati za posamezne kraje vedno le politična deželna oblast.

Da dosežete tudi Vi maksimalni tarif za svojega mesarja, sklenite v seji občinskega odbora, kakšne cene so primerne za razne vrste mesa, potem prosite namestništvo, da mesarju te cene kot maksimalni tarif predpiše. Seveda bo šla ta stvar počasi, ker zahteva § 51 obrtnega reda, da namestništvo pred izdajanjem maksimalnega tarifa zasliši in povpraša za mnenje trgovsko in obrtno zbornico ter pristojno mesarsko zadrugo.

Najprej in najbolje pa boste dosegli znižanje mesnih cen, če skrbite, da pride k Vam drug mesar, ki bo sedanjemu napravil nekaj zdrave konkurence.

327. Gospod F. A., gostilničar.

Vprašanje: V naši občini se pobira že 3 leta občinska naklada na vino, pivo in žganje. Ker smo pa gostilničarji že itak preobloženi z davki in ker so posli zlasti v našem kraju vedno dražji, a se kljub temu vino in pivo prodaja še vedno po isti ceni, prosimo pojasnila, če se more napraviti med gostilničarji pogodba, da se po nižji kot po določeni ceni vino in pivo ne sme prodajati. Ali zadostuje tozadevni sklep gostilničarjev? Ali se sme določiti kazen, če se kedo te pogodbe ne bi držal?

Odgovor:

Taka pogodba oziroma tak dogovor med gostilničarji je seveda mogoč. Vprašanje je le, če se ga bodo hoteli vsi gostilničarji držati. Po našem mnenju se namreč ne bo moglo nikogar prisiliti, da bi se tega dogovora držal. Tudi kazen ali globo lahko določite za slučaj, če se kedo ne bi držal določenih višjih cen, toda izterjati te globe ne boste mogli, razven če jo bo hotel dotični gostilničar prostovoljno plačati. Sodišče bo na vsak način tožbo na plačilo take globe zavrnilo, ker je taka pogodba v zmislu § 4 zakona od 7. aprila 1870, št. 43 drž. zak. neveljavna in pred sodiščem neiztožljiva. Če bi poizkušali s silo ali s kako grožnjo doseči, da se vsi gostilničarji takega dogovora drže, bi bili kaznjivi po § 3 navedenega zakona. Kazen je določena z zaporom od 8 dni do 3 mesecev. — Na to kazensko določbo Vas zato opozarjamo, ker se je že večkrat dogodilo, da so obrtniki poizkušali s silo in z grožnjami doseči, da se drugi drže takih dogovorov (ker ravno pri sodišču tega niso mogli izposlovati).

328. Gospod J. Š. v L.

Vprašanje: Iz konkurzne mase trgovca I. Č. je kupil nek star oderuh, ki na vse strani špekulira, skoraj vse špecerijsko in manufakturno blago po zelo nizki ceni. Sedaj namerava napraviti za to blago razprodajo (Ausverkauf). Drugi trgovci se pa zaradi tega bojijo, ker bi jim s tem povzročil znatno škodo. Kako bi se temu ubranili?

Odgovor:

Vašim trgovcem se ni treba prav nič bati nameravane razprodaje, ker je okrajno glavarstvo gotovo ne bo dovolilo. Brez dovoljenja politične oblasti je pa vsaka razprodaja strogo prepovedana.

Kedaj in pod katerimi pogoji se sme razprodaja dovoliti, to določa zakon od 16. januarja 1895, št. 26 drž. zak. in Vam svetujemo, da si ves ta zakon preberete. Dobite ga na vpogled pri Vaši občini, ali pa si ga naročite naravnost od c. kr. dvorne in državne tiskarne na Dunaju III. okraj, Rennweg 16. Stane nekaj malega!

Po tem zakonu se dovoli razprodaja redno samo tedaj, če se kako trgovsko ali drugo podjetje opusti ali spremeni zlasti n. pr. v slučaju smrti, trajne bolezni itd. Politična oblast mora vrhu tega vprašati še trgovsko in obrtno zbornico ter pristojno obrtno zadrugo za mnenje, ali naj se razprodaja dovoli ali ne.

Trgovsko ministrstvo je pod 15. februarjem 1895, št. 3616 izdalo še poseben ukaz, s kojim se izrecno pre-

poveduje, dovoljevati razprodaje v take špekulacijske namene, kakor jo hoče napraviti Vaš oderuh.

329. Županstvo T.

Vprašanje: Ali se pri določitvi višine davka za virilista upošteva tudi rentninski in osebnodohodninski davek?

Odgovor:

Virilistov imamo dve vrsti: 1. one, ki plačujejo od zemljišča, ki ga imajo v občini vsaj 200 K, in 2. one, ki od obrti ali pridobitka, ki ga imajo v občini, plačujejo vsaj 400 K.

Rentnina in osebna dohodnina sta pa dve vrsti davka, ki se ju ne more prišteti niti k zemljiškemu niti k obrtnemu, niti k pridobninskemu davku, zato se pri določitvi virilistov na rentninski in osebnodohodninski davek ne more ozirati. Pač pa se tudi ti dve vrsti davka upoštevata pri sestavi volilnih razredov.

330. Gospod J. R. v T.

Vprašanje: Ali je res, da virilisti nimajo pravice voliti v občinski odbor, ker so itak sami člani odbora, če se za to prijavijo?

Odgovor:

Iz besedila §§ 17 in 18 kranjskega občinskega reda je razvidno, da se smejo virilisti v občinski odbor voliti. Če imajo torej pasivno volilno pravico, ni nikakega vzroka, jim odrekati aktivno. Pasivna volilna pravica vsebuje namreč vedno tudi aktivno, medtem ko narobe, nima vsakdo pasivne volilne pravice, čeravno ima aktivno, tako n. pr. občinski uslužbenci, težaki, dninarji itd. Ti smejo sicer voliti, a ne voljeni biti.

Sicer je pa že upravno sodišče s sodbo od 11. julija 1896, št. 4056 Budw. št. 9839 razsodilo, da imajo virilisti za občinske volitve tudi aktivno volilno pravico.

331. K. B. D. v Št. J. (Štajersko.)

Vprašanje: Naše društvo je priredilo dve gledališki predstavi ter obe prijavilo tudi občini kot požarno-policijski oblasti. Občinski urad je poslal k obema predstavama svojega redarja in zahteva sedaj plačilo stroškov za redarja. Ali je upravičena občina k tej zahtevi?

Odgovor:

Če bi občina iz požarno-policijskih ozirov poslala k prireditvam ognjegasce, potem bi brez dvoma morali Vi plačati dotične stroške, če pa je poslala k prireditvam samo redarja, čegar naloga je bila le paziti na javni mir in red ne samo pri predstavi, ampak tudi drugod, ste po našem mnenju tako malo primorani plačati stroški, kakor n. pr. cerkev, če pri procesijah vzdržuje redar javni mir in red.

Poizvedujte, če občina tudi drugim društvom, kojim je bolj naklonjena, kakor Vam, predpisuje plačilo stroškov za redarja! — Na vsak način se zoper plačilni nalog lahko pritožite! O vspehu pritožbe nam poročajte!

332. Županstvo Št. D. (Koroško.)

Vprašanje: Upravništvo deželnih dobrodelnih zavodov je zahtevalo od nas pojasnila o premoženjskih razmerah bolnika J. R. Odgovorili smo slovenski. Dopis se nam je vrnil z opombo, da se nas bo naznanilo deželnemu odboru. Prosimo pojasnila: Ali se nam je bati kake kazni? Ali se mora z upravništvom deželnih dobrodelnih zavodov nemški dopisovati? Ali smemo z deželnim odborom slovensko dopisovati, ne da bi se nam bilo bati kake kazni?

Odgovor:

Upravno in državno sodišče sta že opetovano razsodila, da se sme občina posluževati poljubnega deželnega jezika v dopisovanju z vsemi oblastmi torej tudi z deželnim odborom, in z upravništvom deželnih dobrodelnih zavodov. Obe navedeni najvišji sodni oblasti sta pa

šli celo dalje: razsodili sta, da mora deželni odbor z občinami dopisovati v njihovem jeziku oziroma, da mora deželni odbor vloge občin reševati v istem jeziku, v katerem so vloge spisane.

Odslej naprej le kar mirno rešujete vse dopise deželnega odbora in pa upravištva deželnih dobrodušnih zavodov v slovenskem jeziku. Slovenske naj bodo tudi vse druge Vaše vloge ne samo na ti dve, ampak tudi na vse druge oblasti. Kazni se Vam ni bati. Kazen se sme naložiti samo zaradi protizakonitega dejanja; če pa Vi z vsemi oblastmi dopisujete v slovenskem jeziku, se poslužujete samo pravice, ki Vam pristoji po členu XIX. osnovnih državnih zakonov.

Če bi Vam deželni odbor ali kateri drugi urad vrnil slovenski dopis, ga obdržite doma, dokler ne zahtevajo rešitve. Potem jim zopet pošljite prvi dopis. To ponavljajte toliko časa, da se v Celovcu naveličajo. Če bi Vam pa nepričakovano naložili kako kazn, nam pošljite dotično odločbo. Šli bomo na upravno in na državno sodišče!

333. Ž u p a n s t v o I. B.

V p r a š a n j e: Ali veljajo v avstrijskih deželah avstrijskim državljanom na Ogrskem napravljene navadne pogodbe? Ali so izvršljive v avstrijski polovici pri ogrskih notarjih napravljene ženitne pogodbe?

O d g o v o r:

Pogodbe, ki jih napravijo avstrijski državljani na Ogrskem ali Hrvaškem (to velja tudi za ozemlje mesta Reka) so seveda tudi v naši državni polovici veljavne. Enako so veljavni tudi ogrski notarski akti, oziroma ženitna pisma.

Drugačn je stvar z izvršljivostjo notarskih pisem. Notarska pisma, ki jih napravijo avstrijski notarji, so izvršljiva (to se pravi, da se na podlagi teh notarskih pisem sme brez prejšnje tožbe prositi za eksekucijo) če je v notarskem pismu samem izrečeno, da stranke dovolijo v njih izvršljivost. Kolikor nam znano, po deželah ogrske krone nimajo takega notarjata, kakor pri nas in tudi nimajo zakonite določbe, ki bi odgovarjala avstrijski o izvršljivosti notarskih pisem. Ogrska notarska pisma niti na Ogrskem nimajo izvršljive moči, tem manj seveda v Avstriji. Za Avstrijo je merodajen v tem oziru § 86 eks. reda in pa naredba justičnega ministrstva od 13. decembra 1897, št. 285 drž. zak., po kateri se ne sme dovoljevati izvršbe (eksekucije) na podlagi ogrskih notarskih pisem.

334. Ž u p a n s t v o T.

V p r a š a n j e: Županstvo pri nas je prešlo v roke novince, zato vas prosimo pojasnila, kdo ima trpeti stroške javnega cepljenja koz (osepnice)?

O d g o v o r:

Po določbi § 4 zakona od 30. aprila 1870, št. 68 drž. zak. ima občina sodelovati pri javnem cepljenju koz t. j. ima cepljenje razglasiti in delati na to, kar ji politična oblast v tem oziru naloži. Iz tega so nekateri sklepali, da ima občina tudi stroške cepljenja sama trpeti. Da se spravi v zadevo jasnost, je notranje ministrstvo izdalo dne 26. januarja 1884 pod št. 1024 ukaz, da imajo stroške stavljenja koz in pa dotičnega zdravnika plačati deželni fondi.

V prejšnjih časih so se ti stroški plačevali iz državnega zaklada.

335. Ž u p a n s t v o T.

V p r a š a n j e: V katerem volilnem razredu volijo poštarji?

O d g o v o r:

Na to vprašanje smo že večkrat odgovorili, da poštarji in poštarice volijo v tistem razredu, kamor spadajo

po višini davka. Če torej ne plačujejo davka, sploh volilci niso.

Privilegovana volilna pravica v prvem razredu sploh ne pristoji, ker ne spadajo v vrsto državnih uradnikov. Naredba trgovinskega ministrstva od 19. maja 1900, št. 87 drž. zak. stavi namreč poštarje izrecno v nasprotje z državnimi uradniki ter pravi, da stopijo poštarji po imenovanju z dekretom v trajno službeno razmerje poštnega zavoda, vsled česar postanejo pač uradniki dotičnega poštnega zavoda, nikakor pa ne državni uradniki. Posebej še opozarjamo, da so zakonito uvrščeni pravi državni uradniki v znanih 11 činovnih razredov, dočim poštarji v te razrede niso sprejeti.

Konečno še navajamo, da je tako razsodilo upravno sodišče s sodbo od 13. oktobra 1904, št. 10.722 Budv. št. 2949.

336. Ž u p a n s t v o T.

V p r a š a n j e: K tukajšnjem občinskem uradu je prišel hlapec A., ki je zoper svojega gospodarja vložil ovadbo, da ga je oklofufal. Zahteval je kaznovanje gospodarja. Kaj nam je storiti? Ali je gospodar kaznjiv?

O d g o v o r:

Po poselskem redu ima gospodar pravico kaznovanja nad poslom. Najbrže je tudi v Vašem slučaju gospodar posla le kaznoval, ker se nam ne zdi verjetno, da bi gospodar brez vzroka začel posla pretepati. Če ima tedaj gospodar pravico posla kaznovati, ne more biti klofutanje, ki se je zgodilo za kazn, prepovedano.

Klofutanje ali pretepanje poslov je samo tedaj kaznjivo, če se ne vrši za kazn, ampak samo iz samovolje gospodarjeve, ali če gospodar posla tako pretepa, da ga lahko poškoduje t. j. če je pretepanje zapustilo za seboj vidne znake in nasledke. To se kaznuje po § 413 in 421 kaz. zak. z globo od 10 do 200 K ali pa z zaporom od 3 dni do 1 meseca.

Kaznovanje takih prestopkov ne spada pred občinski kazenski senat, ampak pred sodišče.

337. Ž u p a n s t v o V.

V p r a š a n j e: Pri nas se je naselil pred nekaj leti zdravnik A. On je velik nasprotnik naše narodnosti in nam povsod v narodnem oziru škoduje, kjer le more. Ker je bil kot zdravnik promoviran na ogrskem vseučilišču v Budapešti, prosimo za pojasnilo, če sme kot v tuji državi izučen zdravnik v našem kraju izvrševati zdravniško prakso?

O d g o v o r:

Ne boste mogli nobenega koraka započeti zoper zdravnika A., ker so po najvišji odločbi od 30. novembra 1869, ki se je razglasila z ministrskim ukazom od 15. decembra 1869 v št. 184 drž. zak., zdravniki promovirani na ogrskem vseučilišču v Budapešti enakovredni z onimi, ki so se izučili na vseučiliščih na Dunaju, v Gradcu, Krakovu in Inomostu.

V prejšnjih časih so zahtevali ne samo, da se je zdravnik budapeštanskega vseučilišča moral podvreči novi skušnji na kakem avstrijskem vseučilišču, ampak je moral pridobiti tak zdravnik tudi avstrijsko državljanstvo, če je hotel v Avstriji zdravniško prakso izvrševati. Danes se tudi avstrijskega državljanstva več ne zahteva.

338. Ž u p a n s t v o Š.

V p r a š a n j e: Posestnik A. si je napravil ob malem izvirku domač mlin. Da mu voda ta mlin goni, mora napraviti mal jez, ki mu vodo zastavlja in potem na kolo spušča. Ali sme res občina dati dovoljenje za napravo jeza?

O d g o v o r:

Ne! Jez ob javni vodi je v zmislu zakona vodna naprava, in take sme dovoljevati vedno le politična ob-

last. Prošnjo bo torej moral predložiti posestnik pri okrajnem glavarstvu.

Opozorimo Vas pa, da se sme po § 84 državnega vodnega zakona obrniti okrajno glavarstvo v manj važnih slučajih na občinski urad, da le-ta opravi komisijsko razpravo. Predno se namreč da dovoljenje za kako vodno napravo, se mora vršiti komisijska razprava, slična onim, ki jih opravlja občina v stavbinskih stvarih. Ker bi za tako malo vodno napravo, kakoršna je jez, potreben za domač mlin, bili stroški komisije okrajnega glavarstva preveliki, zato izročijo tako komisijsko razpravo po navadi občinskemu uradu.

Razne vesti.

Za izseljence. Združene države v Severni Ameriki so izdelale glede izseljevanja sledeči zakon, ki je v veljavi že od 1. julija 1907 in o katerem smo že v zadnji številki poročali, da je prišla posebna komisija v Trst proučevati njegov vpliv na izseljeništvu: Vsak izseljenec plača 4 dolarje t. j. 20 kron takse. Dopuščeno naseljevati se ni umobolnim, blaznim in epileptičnim osebam, kakor tudi onim ne, katere so v zadnjih 5. letih enkrat ali sploh kedaj zblaznele, nadalje tuberkuloznim, osebam, ki imajo ostudne ali nalezljive bolezni, siromakom in navadnim beračem, kakor tudi onim, o katerih je pričakovati, da postanejo javna nadloga in takim, kateri imajo kako pozitivno telesno hibo in o katerih se izreče zdravstvena komisija, da so nezmožni opravljati katerokoli delo. Nadalje onim, ki so bili kaznovani zaradi kakega hudodelstva ali ako so tega sploh pregrešili, osebam ki žive v poligamiji (mnogoženstvu) in tudi onim, ki se za to sploh izrečejo; anarhistom in osebam ki so za posilen prevrat vlade v združenih ali kake države sploh, kakor vsakega drugega zakonitega stanja, osebam, ki so umorile kakega javnega funkcionarja kakor tudi onim ki tak umor zagovarjajo. Nadalje ni dopuščeno naseljevati se ženskam, ki bi se hotele pečati z nenravnostjo kakor tudi osebam, ki bi dovajale ženske v svrhu nenravnosti sploh. Delavcem, ki imajo za tja že kako ustmeno ali pismeno pogodbo za kakoršnokoli delo, pa naj si bodo to že izučeni ali navadni delavci, obrtniki ali dninarji, kakor tudi takim delavcem, ki so bili v teku enega leta že zaradi enakih pogodb zavrženi tudi ni dovoljeno se vseliti. Ravno tako ni dovoljeno se vseljevati onim osebam, za katere je plačal prevoz kdo drugi in če ti tudi nimajo že preje navedenih zadržkov in naj posredno ali neposredno že za nje plača kaka korporacija, društvo, družba, občina ali država. Otrokom do 16. leta, kateri niso v spremstvu očeta ali matere je naseljevanje načelno prepovedano in le v izjemnih slučajih more to dovoliti državni tajnik za trgovino in delo. Izučeni delavcem-obrtnikom je naseliti se le takrat dovoljeno, kadar v deželi takih delavcev ni nič brez posla. Ta zakon pa ne zadeva v kolikor se tiče pogodb gledaliških igralcev-umetnikov, predavateljev, pevcev, duhovnikov vseh ver, profesorjev za višje šole in seminarje, kakor tudi oseb, ki se hočejo pečati s kako priznano znanstveno stroko in tudi osebe, ki bi imele nastopiti službo v zasebni hiši se smejo vseliti tudi če imajo že ustmeno ali pismeno pogodbo.

Narodno-gospodarske drobtine. Narodno premoženje Evrope je znašalo 1896 249.864 milijonov dolarjev. Združenih držav pa 79.567 milijonov dolarjev. Najbogatejša dežela v Evropi je bila Angleška s 57.453

milijonov dolarjev ali 1455 na posameznika. Za Angleško slede druge države v sledeči vrsti (na vsako glavo): Avstralija 1247, Francosko 1228, Združene države 1125, Dansko 1119, Nemčija 751, Avstrija 506, Italija 493, Rusko 296 dolarjev. Skupno bogastvo Francoske so cenili leta 1896 na 47.156, Nemčije na 39.185, Rusije na 31.267 dolarjev. Do leta 1904 se je pomnožilo narodno premoženje Zedinjenih držav na 107.104, sedaj pa utegne znašati že okoli 130.000 milijonov dolarjev. S tem bi bila Amerika najbogatejša na svetu.

Zanimivosti iz avstrijske zdravstvene statistike za leto 1903. Iz statistike o zdravstvenih zadevah za leto 1903, izdane t. l. po statistični osrednji komisiji na Dunaju, posnamemo sledeče obče zanimive podatke. Navedenega leta je bilo v Avstriji 710 bolnic, med temi 238 javnih, 472 zasebnih, v katerih je bilo na razpolago 51.139 postelj in se je zdravilo 562.876 bolnikov. V bolnicah na Kranjskem je bilo 12.953 bolnikov. Redovi so vzdrževali 60 bolnic s 3282 posteljami, zdravilo se je 46.215 oseb. Stroški oskrbovanja bolnikov v vseh bolnicah so znašali skoraj 23 milijonov kron. Zdravile so se najrazličnejše bolezni. Umrlo je v bolnicah 39.294 ljudi. Glede bolezni izkazujejo poškodbe največje število, bilo jih je nad 42.000 slučajev, potem pridejo po številu ven.-syph. bolezni (32.623 slučajev), nadalje se je zdravilo 32.246 ljudi radi očesnih bolezni, na to pride tuberkuloza (jetika), katere je bilo 28.889 slučajev, in vsled katere je v obče nad četrt vseh bolnikov v bolnicah tudi umrlo. Kako silno je razširjena tuberkuloza (jetika), kaže ogromna številka 90.230 slučajev te bolezni med umrlimi izven bolnic in 9913 slučajev med umrlimi v bolnicah. Na Kranjskem je bilo t. l. izkazanih 1973 slučajev tuberkuloze v obče in 154 slučajev v bolnicah, tedaj skupaj 2127 žrtev te nevarne morilke. — Veliko je dalje umobolnih, katerih je bilo v 40 blaznicah 27.245, kar pa še ni niti polovica teh nesrečnih bolnikov. Vrh tega naštel se je tega leta tudi 17.115 bebecv. Izmed drugih podatkov naj še navedemo številke o gluhonemih in slepih. Zavodov za gluhoneme je bilo 21, v katerih se je nahajalo 1870 gojencev; za slepce pa je bilo 15 zavodov s 1137 gojenci. Zunaj zavodov je bilo še 27.828 gluhonemih in 13.445 slepcev, vsekako številke, ki zahtevajo temeljitega izboljšanja. Konečno omenimo še število zdravnikov, katerih je bilo leta 1903 vsega skupaj 10.709 doktorjev medicine in 764 ranocelnikov.

Nočno sodstvo. V New Yorku so vpeljali pri policiji nočno sodstvo, namreč osebe, ki so bile aretirane na cesti bodisi radi pijanosti, vpitja, kalenja nočnega miru in podobnih malih prestopkov, bodo takoj sojene. Preje so morali tičati mnogokrat dalje časa v preiskovalnem zaporu kot pa v kazenskem. To je prva prednost nove odredbe. Druga pa je sledeča: Preje je bila pred policijskimi stražnicami zbrana vedno velika množica raznih ljudi, ki so čakali aretirancev. Ko so jih redarji privedli, so se jim ponudili, da gredo mesto njih v zapore seveda za denar. Tiči so bili v zvezi z redarji samimi; dajali so jim odstotke od svojega zaslužka, redarji pa so kolikor mogoče veliko oseb aretirali. Ima pa ta novost tudi senčnate strani. Ko bo de stražnik moral na sodišču s svojim jetnikom čakati, da pride na vrsto, bodo njemu odločene ulice brez nadzorstva. Pozimi bodo gotovo sodišča prenapolnjena, kajti marsikak zmrzujoč revež se bo dal rad peljati v gorke prostore sodišča in zapore.